

Póilíneacht sa Ghaeltacht | Rannán na Gaillimhe

Nuair a bunaíodh an Garda Síochána an chéad lá riamh sa bhliain 1922 labhair tuairim is 10% de dhaoine na tíre Gaeilge mar a dteanga laethúil, i réigiúin ar an gcósta thiar nó in aice an chósta thiar den chuid is mó. Tá a míle dícheall déanta ag Rialtais ón tráth sin i leith an teanga a thabhairt ar ais. Bhí Coimisinéirí éagsúla den Gharda Síochána ar thús cadhnaíochta ina leith sin freisin.

Sa bhliain 1923, cuireadh 500 áit ar leataobh d'earcaigh chuig an bhFórsa a raibh Gaeilge acu. Níor éirigh rómhaith le feachtais earcaíochta i gceantair Ghaeltachta ar chúiseanna éagsúla. Ó dheireadh na 20idí go dtí lár na 30idí tugadh cóir fhabhrach d'earcaigh a raibh Gaeilge acu. Tugadh teagasc bunúsach i nGaeilge labhartha do na hearcaigh go léir a bhí i mbun oiliúna chun feabhas a chur ar an scéal.

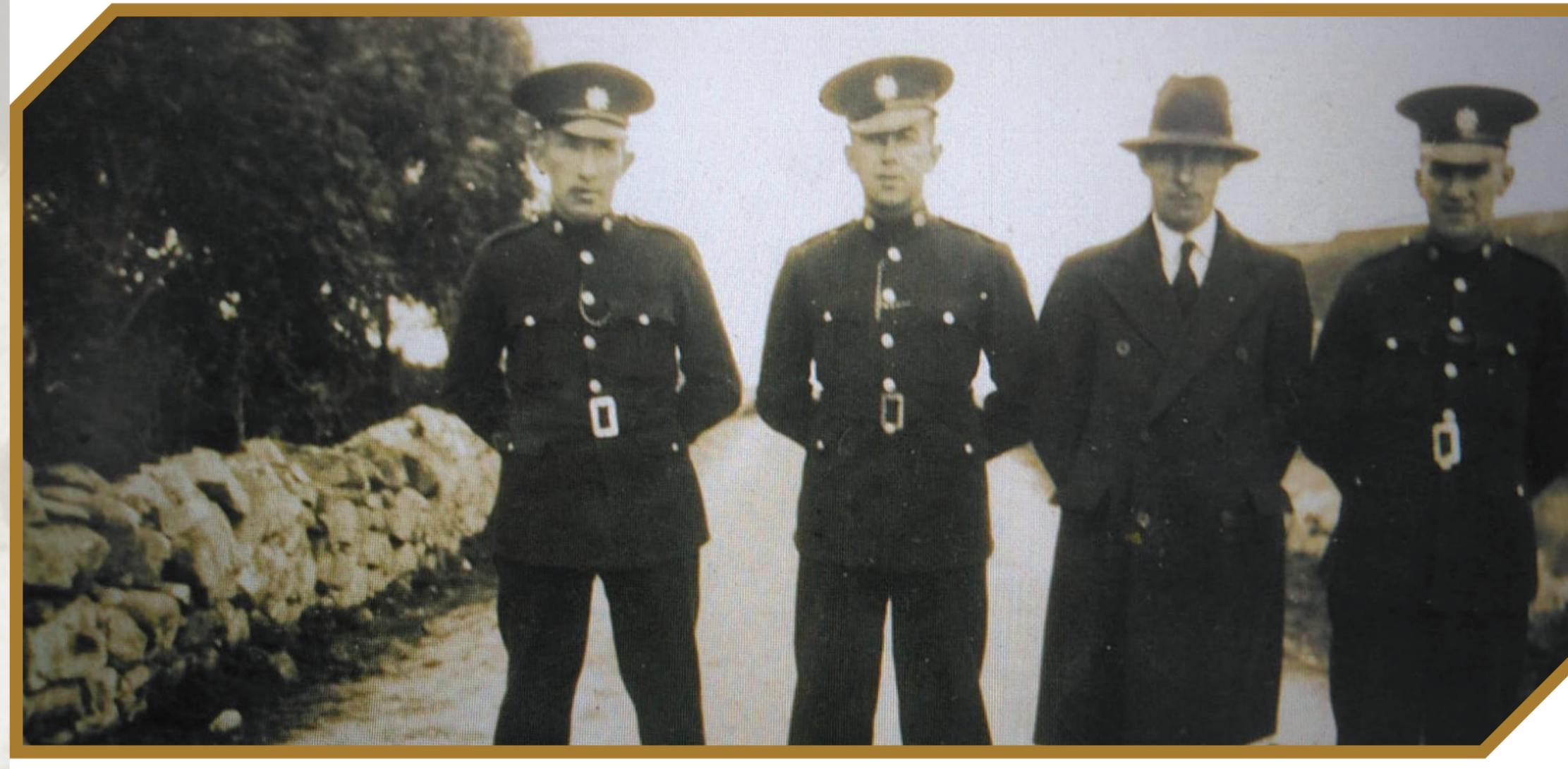
I bhfianaise a chúlra féin bhí an Coimisinéir O'Duffy diongbháilte go mbeadh an fórsa nuabhunaithe ar thús cadhnaíochta maidir le hathbheochan na Gaeilge agus bhí sé lárnach i mbunú Chonradh Gaelach an Gharda, cumann a bunaíodh chun Gaeilge agus cultúr na Gaeilge a chur chun cinn san fhórsa. Bhí ailt i nGaeilge go minic i dtréimhseacháin an Gharda Síochána, Iris an Gharda agus Guth an Gharda, tráth níos déanaí, inar tugadh spreagadh do na fir an teanga a fhoghlaim.

Fiú sna stáisiúin ina raibh na comhaltaí breá ábalta comhrá a dhéanamh trí Ghaeilge, ba i mBéarla ar tugadh faoin gcomhfhreagrú oifigiúil. Ba bhac iad an easpa áiseanna agus chomh scoite amach agus a bhí go leor de na Stáisiúin sa Ghaeltacht i mbealach póilíneacht a dhéanamh sna limistéir sin agus i mbealach an teanga a chur chun cinn iontu. Bhí Coimisiún Rialtais ann chomh fada siar le 1926 a mhol gur cheart go bhfaigheadh comhaltaí a thabharfadh faoina ndualgais trí Ghaeilge pá breise. Níor aontaigh an Rialtas leis an moladh sin.

Lean comhaltaí i gcuid de na stáisiúin dá gcuid socruithe féin a dhéanamh chun a gcumas teanga féin a fheabhsú. I Stáisiún áirithe chuir an Sáirsint ceachtanna ar fáil, fostaíodh múinteoirí i stáisiúin eile, múinteoirí ar íoc siad féin astu. Rinne cuid acu staidéar ar an teanga astu féin agus chuaigh cuid acu isteach sa chraobh áitiúil de Chonradh na Gaeilge. Bheadh inniúlacht sa Ghaeilge riachtanach i gcomhair ardú céime tráth níos déanaí.

Captured poitin still, Indreabhán Garda station c. 1930s. Courtesy of Tony Gallagher. Stíl phoitín a gabhadh, stáisiún Gardai Indreabháin thart ar na 1930idí. Le caoinchead Tony Gallagher.

South Conemara c. 1920s/1930s. Courtesy of Tony Gallagher. Conamara Theas sna 1920idí/1930idí. Le caoinchead Tony Gallagher.

South Conemara c. 1920s/1930s. Courtesy of Tony Gallagher. Conamara Theas sna 1920idí/1930idí. Le caoinchead Tony Gallagher.

D'ainneoin na n-iarrachtaí a bhí i gceist, bhí an-mhoill leis an dul chun cinn, a raibh roinnt cúiseanna leis. Ar cheann de na cúiseanna bhí an faitíos go gcuirfí chuig stáisiún Ghaeltachta a bhí scoite amach iad. Is mar seo a leanas a chuir comhalta amháin síos ag an am ar a stáisiún féin agus é ag scríobh chuig Athbhreithniú an Gharda Síochána, "the áras (station) is 4 miles from the nearest church, 8 miles from the nearest railway station, 20 miles from the nearest Doctor, 19 miles from the nearest District Court, 33 miles from the nearest District HQ and 36 miles from the nearest Divisional HQ. 99% of the people speak no English at all and there is no field for hurling or football."

I measc na dtionscnamh eile ar tugadh fúthu sna luathbhlianta chun an post a fheabhsú bhí gur cuireadh gramafón Linguaphone ar fáil do na stáisiúin go léir chomh maith le ceirníní Gaeilge. Faraor bhain éigeantas le hiarrachtaí na n-údarás an teanga a chur chun cinn níos mó go hoifigiúil, a d'fhág comhaltaí míshásta ó

tharla go raibh a gcuid dualgas le déanamh acu freisin.

Sa bhliain 1934, ainmníodh Rannán Iarthar na Gaillimhe ina Rannán lán-Ghaeilge, gan ach fir a bhí inniúil sa Ghaeilge lonnaithe ann. Sa bhliain 1937 rinneadh Gaeilge éigeantach chun dul sa Gharda Síochána. I mí na Nollag 1935, d'ordaigh an Coimisinéir ag an am, Eamon Broy, ar gach comhalta i nDúichí Gaeilge a bhfianaise a chur ar fáil os comhair na gCúirteanna trí Ghaeilge amháin. Tharraing sé sin conspóid i measc comhaltaí áirithe sa Bhreithiúna agus béigean é a mhaolú tráth níos déanaí.

Lean den drogall sin san fhórsa i leith na Gaeilge agus sa bhliain 1934, d'éirigh le Broy a chur ina luí ar an Rialtas 7.5% breise a íoc le comhaltaí a bhí lonnaithe i gceantair Ghaeltachta.

Tríd is tríd, níor éirigh le hiarrachtaí an Ghaeilge a chur chun cinn sna luathbhlianta agus dúirt Aire Rialtais ag an am nach raibh ciall ar bith an Fórsa a dhéanamh dátheangach nuair nach raibh an chuid eile den tír dátheangach.

Ó bunaíodh an Fórsa, cuireadh Gardai chuig na Stáisiúin Ghaeltachta seo a leanas i Rannán Iarthar na Gaillimhe (Gaillimh) - Órán Mór, Leacht Seoirse, An Cheathrú Rua, Cill Rónáin, Indreabhán, Maigh Cuilinn, Leitir Móir, Ros Muc, An Spidéal, Carna, An Mám agus Sraith Salach.

Ba iad seo a leanas na chéad Gardai a cuireadh chuig an gCeathrú Rua sa bhliain 1923 - An Sáirsint Thomas Burke, 4915, An Garda J. Keane, 4336. An Garda M. Patten, 4576, An Garda D. Twomey 4562 agus An Garda E. Mahoney, 4495.

Sa bhliain 2021, choimisiúnaigh an Garda Síochána Fáinne Gaeilge speisialta (Fáinne óir, airgid agus cúpla focal) arna fhorbairt ag Conradh na Gaeilge chun cur lenár ndícheall níos mó Gaeilge a úsáid. Ba é baidhm leis an tionscnamh ugach a thabhairt do phearsanra go léir pé Gaeilge a bhí acu a úsáid agus bealach éifeachtúil a thabhairt do mhuintir an phobail pearsanra a bhfuil Gaeilge acu a aithint.

Our focus is on strengthening our Irish language services through recruitment, training and promotion of the language in order to provide a policing service that supports communities and staff who wish to engage through the medium of Irish.

(An Coimisinéir J.A. Harris, An Garda Síochána, Straitéis Gaeilge an Gharda Síochána 2022 – 2025.)

